

Svećenik kao pokornik

ANTON TAMARUT*

UDK: 27-725.46
Pregledni članak
Primljeno:
19. listopada 2016.
Prihvaćeno:
28. studenoga 2016.

Sažetak: U članku se govori o svećeniku kao pokorniku u kontekstu širega shvaćanja pokore. Pokora se naime ne može svesti samo na sakrament pokore. Ona uključuje i mnoga druga djela pobožnosti i svakidašnje križeve s kojima se s jedne strane borimo protiv svakidašnjih, tzv. lakih grijeha, i čuvamo od teških grijeha te se s druge strane po tim križevima suobličavamo i približavamo Kristu. Svećenika uz svijest o Božjem milosnom daru i poslanju trajno prati i svijest o osobnoj slabosti i grješnosti. Po slabosti i grješnosti, po potrebi za Božjim milosrđem i praštanjem on je sličan ostalim ljudima, s kojima se treba odnositi kao s braćom. Svećenikov pokornički život neodvojiv je od njegova poziva i dijelom je njegova svećeničkoga identiteta. Takav naime život u sekularističkom okružju ima i svoju evangelizacijsku svrhu i poslanje. Svećeniku je pokora potrebna bilo zbog njezine proegzistentne dušobrižničke dimenzije u korist povjerenih mu duša bilo zbog osobnih slabosti i grijeha koji su povezani s njegovim konkretnim svećeničkim služenjem. Svećenik na osobit način svjedoči Isusovo evanđelje kada se i sâm iskrena srca svrsta u pokornike, kada, pristupajući sakramentu pomirenja, pred zajednicom vjernika očituje svoje kajanje, svoju osobnu potrebu za Očevim praštanjem i milosrđem. Pomiren s Bogom u sakramentu pomirenja, postaje vjerodostojan, radostan i odvažan poslužitelj pomirenja među svojom braćom (usp. 2 Kor 5, 18-21).

Ključne riječi: svećenik, pokora, pokornik, grijeh, kušnja, poziv, poslanje.

Uvod

Ako za svećenika kažemo da je pokornik, svećeništvo je moguće shvatiti kao pokoru, da ne kažemo zadovoljštinu ili još gore, kaznu. No ipak je nepojmljivo da bi netko postao svećenik za pokoru. Možemo se tek našaliti pa reći da možda pojedini svećenik iz ovoga ili onoga razloga može predstavljati određenom pojedincu, vjerniku, vjerničkoj zajednici ili čak njegovom ordinariju, biskupu, svojevrsnu pokoru. No kada pustimo šalu na stranu, ustvrdit ćemo da

* Prof. dr. sc. Anton Tamarut, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Vlačka 38, 10000 Zagreb, Hrvatska, tamaruta@theo.kbf.hr

je svećeništvo u prvom redu dar i otajstvo,¹ poziv i poslanje. Svećenik je »čovjek po milosrđu Gospodnjem vrijedan povjerenja« (1 Kor 7, 25). Ako je svećeništvo i pokora u smislu žrtve i trpljenja »za Krista«, ona je onda osobita milost (usp. Fil 1, 29). Milosni je naime dar moći se »zlopatiti za evanđelje« (usp. 2 Tim 1, 6-8; 2, 8-10).

No prije nego pokušamo predstaviti i promatrati svećenika kao pokornika, potrebno je reći kako je *pokora* širi pojam od *sakramenta pokore*. Kada u ovom radu promatramo svećenika kao pokornika, tada imamo pred očima i sâm sakrament pokore i pokoru u širem i sveobuhvatnijem smislu riječi. U širi pojam pokore redovito pripadaju molitva, post i milostinja, kao i mnoga druga djela pobožnosti, prije svega tjelesna i duhovna djela milosrđa.² To su naime sva ona djela kojima se stalno borimo protiv svojih svakidašnjih slabosti i nesavršenosti, odnosno tzv. lakih grijeha koji nam škode i oslabljuju naš život u milosti, ali ga ne dokidaju. Sakrament pokore susret je s milosrdnim Ocem u krilu Crkve u kojemu se iznova uspostavlja život milosti i prijateljstva s Bogom i bližnjima koje smo zbog teškoga grijeha izgubili. Zato su crkveni oci takvu pokoru, odnosno kasnije sâm sakrament pokore, usporedili s »mukotrpnim krštenjem«.³

Crkvena praksa i nauk poznaju također sakramentalni oblik borbe protiv lakih grijeha, a to je tzv. *ispovijed iz pobožnosti* koju se često promatra kao svojevrsnu branu od teškoga grijeha. Naime, kako naučava Tridentski koncil, iako nas laki grijesi u koje često upadamo ne isključuju iz Božje milosti, oni se mogu »ispravno, korisno i izvan svake preuzetnosti iznijeti u ispovijedi«⁴, a isto tako može ih se »bez krivnje i prešutjeti i okajati mnogim drugim sredstvima«⁵. *Ispovijed iz pobožnosti* može se dakle po važnosti i učinkovitosti usporediti s drugim djelima pobožnosti i dobrotvornosti koja su prije spomenuta. Pobožne se osobe obično koriste takvom mogućnošću kao svojevrsnim oblikom duhovnoga vodstva i oblikovanja svoje savjesti.⁶ Zakonik kanonskoga prava iz 1983. godine hoće da se pitomci u sjemeništima

¹ Usp. IVAN PAVAO II. *Dar i otajstvo. Prigodom 50. obljetnice mojega svećeništva*, Zagreb, 1996.

² *Tjelesna djela milosrđa*: gladna nahraniti, žedna napojiti, siromaha odjenuti, stranca primiti, bolesna dvoriti, utamničena pohoditi i mrtva pokopati. *Duhovna djela milosrđa*: dvoumna savjetovati, neuka poučiti, grješnika pokarati, žalosna i nevoljna utješiti, uvredu oprostiti, nepravdu strpljivo podnositi i za žive i mrtve Boga moliti.

³ Usp. TRIDENTSKI KONCIL, Sessio XIV, 25. Nov. 1551: *Doctrina de sacramento paenitentiae*, u: H. DENZINGER, P. HÜNERMAN, *Zbirka sažetaka vjerovanja, definicija i izjava o vjeri i čudoređu*, Đakovo, 2002., 1672 (= DH). Među crkvenim ocima koji su pokoru nazvali »na neki način mukotrпно krštenje« jesu Grgur Nazijanski i Ivan Damaščanski. Vidi bilj. pod istim brojem DH 1672.

⁴ DH 1680, 1707.

⁵ DH 1680.

⁶ Više o ispovijedi iz pobožnosti, u: F. COURTH, *Sakramenti. Priručnik za teološki studij i praksu*, Đakovo, 1997., str. 388.-391. Takva *ispovijed iz pobožnosti* može biti korisna u graničnim i dvojbe-

naviknu »da često pristupaju sakramentu pokore«⁷, a svećenike i đakone potiče da »često pristupaju k sakramentu pokore«⁸. Tu još svakako treba spomenuti *pokornička bogoslužja* kao nesakramentalne, ali liturgijske oblike pokorničkih slavlja koja se mogu usporediti sa *službom riječi* i koja su »veoma korisna za promicanje obraćenja i očišćenje srca«⁹.

Radi boljšega razumijevanja zadane teme, uz prethodno objašnjenje, potrebno je također pojasniti odnos između krsnoga ili zajedničkoga svećeništva koje se prima po sakramentu krštenja te ministerijalnoga, odnosno hijerarhijskoga, koje se prima po sakramentu svetoga reda. To je možda najbolje učiniti riječima Drugoga vatikanskoga koncila koji je nakon višestoljetnoga marginaliziranja ponovno istaknuo značenje i važnost zajedničkoga svećeništva: »No premda se zajedničko svećeništvo vjernika i ministerijalno ili hijerarhijsko svećeništvo razlikuju ne samo po stupnju nego i po biti, ipak su usmjereni jedno prema drugomu; jedno i drugo, naime, imaju na svoj poseban način udjela u jednom Kristovu svećeništvu.«¹⁰ Jasno je da je zajedničko svećeništvo svih vjernika ontološki prije ministerijalnoga. Može se reći da ono za ministerijalno svećeništvo predstavlja pretpostavku, trajni temelj i nepotrošivu baštinu. Zajedničko svećeništvo ne izvodi se iz ministerijalnoga, nego jedno i drugo izviri i primaju svoje značenje iz jedinstvenoga i jedincatoga Kristova svećeništva i na nj se trajno odnose. Jedno i drugo uzvišeno je i potpuno.

Ministerijalno svećeništvo na neki je način osmišljeno zajedničkim svećeništvom; ono je u službi promicanja i razvijanja zajedničkoga svećeništva svih vjernika. Sto-

nim slučajevima kada se čini teškim odrediti stupanj vlastite odgovornosti, a time i težinu grijeha. Ona također može pomoći u odgovornom pounutrašnjenju i stvarnom valoriziranju sakramenta. Može također pridonijeti stvaranju »vrijednosnog okruženja i pozitivnog ozračja koja omogućuju ispovijedanje teških grijeha, a da takva ispovijed ne dobiva ozloglašujući karakter« (*isto*, str. 390.). Courth navodi i jedan Rahnerov razlog za ispovijed iz pobožnosti. Ona je za njega konkretna izražajna forma sakramentalne čovjekove egzistencije. »U njoj nas Božje pomirbeno djelo susreće 'vidljivo i čujno'; tu ono riječju svećenika postaje ovdje i sada povijesno prisutno.« (*isto*, str. 391)

⁷ *Zakonik kanonskog prava*, Zagreb 1988., kan. 246 § 4.

⁸ *Isto*, kan. 276 § 5.

⁹ *Red pokore* (Prethodne napomene, 36), Zagreb, 1975. U Prethodnim napomenama navode se također osobiti ciljevi pokorničkih slavlja: njima se u kršćanskoj zajednici promiče duh pokore, pomaže se u pripremi na ispovijed koju će pojedinci kasnije, u pogodno vrijeme, obaviti; služe odgajanju djece i mladeži te postupno oblikuju njihovu svijest o grijehu u ljudskom životu i o oslobađanju od grijeha po Kristu; pomažu katekumenima u obraćenju, a osim toga »gdje nema svećenika koji bi podijelio sakramentalno odrešenje, pokornička su slavlja silno korisna jer pomažu da se vjernici raspolože za čin savršenog pokajanja iz ljubavi, kojim oni, u želji buduće sakramentalne pokore, mogu postići Božju milost« (*Isto*, Prethodne napomene, 37).

¹⁰ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium*. Dogmatska konstitucija o Crkvi (21. XI. 1964.), br. 10, u: *Dokumenti*, Zagreb, 72008. (= LG).

ga je i razumljivo što su u koncilskoj teologiji svi stupnjevi svetoga reda označeni kao službe (*ministeria*), odnosno služenje, a nositelji različitih službi kao službenici (*ministri*) (usp. LG 18 i dr.).¹¹ Taj je odnos važno pojasniti da bude odmah jasno kako su svećenici, prije nego »službenici koji imaju svetu vlast« (LG 18), članovi jednoga naroda, naroda *spašenika*. Oni naime s ostalim Božjim narodom dijele isto »kraljevsko svećenstvo« (usp. 1 Pt 2, 9). Dok druge pozivaju na obraćenje i pokoru, svećenicima je i samima potrebno obraćenje i pokora. Oni su poslužitelji sakramenta pokore, ali su isto tako, kao i svi drugi vjernici, pokornici i primatelji Božjega opraštanja i njegova milosrđa.

1. Trajna svijest o Božjem milosnom daru i poslanju te o osobnoj slabosti i grješnosti

Uz sličnosti i jednakosti s drugim vjernicima po vjeri i krštenju prezbiteri imaju u Crkvi još posebnu važnost, ulogu i duhovni dar, odnosno milost koju su primili u sakramentu svetoga reda. Oni se »po pomazanju Duhom Svetim obilježuju posebnim biljegom te se tako suobličuju Kristu svećeniku, kako bi bili u stanju djelovati u osobi Krista Glave (*in persona Christi capitis*)«.¹² Oni »snagom sakramenta reda vrše u Božjem narodu i za Božji narod vrlo uzvišenu i nužnu službu oca i učitelja« (PO 9). Doduše, svi su Kristovi vjernici pozvani na svetost, na savršenstvo, a prezbiteri još i iz posebnoga razloga jer su oni »Bogu na nov način posvećeni primanjem svetoga reda – učinjeni živim oruđem Krista, vječnog svećenika, da bi kroz sva vremena uz mogli nastaviti njegovo čudesno djelo, koje je višnjom učinkovitošću obnovilo sav zajednički život ljudi« (PO 12).

Da! Svećeništvo je prije svega milosni dar, nitko si sâm sebi ne može prisvojiti tu milost, nitko se sâm ne može pozvati u svećeničku službu i nitko ne može za sebe tvrditi da je dostojan toga poziva i dara. Povijest spasenja, i u Starom zavjetu i u Novom zavjetu, pokazuje da sve izabrane i pozvane osobe prožima iskrena i duboka svijest grješnosti i nedostojnosti, strah da su neprikladni i nesposobni izvršiti poslanje koje im je namijenjeno. Prorok Izaija kaže: »Čovjek sam nečistih usana, u narodu nečistih usana prebivam.« (Iz 6, 5) Apostol Petar nakon čudesnoga ribolova govori Isusu: »Idi od mene! Grješan sam čovjek Gospodine!« (Lk 5, 8) A

¹¹ U LG 18 doslovno piše: »Krist Gospodin je za upravljanje Božjim narodom i za njegovo umnožavanje u svojoj Crkvi ustanovio različite službe (*varia ministeria*) koje teže za dobrom čitavoga Tijela. Službenici (*Ministri*) koji imaju svetu vlast služe (*inserviunt*) svojoj braći da svi oni koji pripadaju Božjemu narodu, te stoga imaju pravo kršćansko dostojanstvo, težeći slobodno i po redu istom cilju, prispiju k spasenju.«

¹² Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Presbyterorum ordinis. Dekret o službi i životu prezbitera* (7. XII. 1965.), br. 2, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (= PO).

Pavao će za sebe reći: »Nisam dostojan zvati se apostolom jer sam progonio Crkvu Božju.« (1 Kor 15, 9)

No i nakon izbora izabranik osjeća svoju grješnost. Služba koja mu je povjerena i dar, odnosno milost koju je primio, ne čine ga po sebi i samim time savršenim, nepogrješivim i bezgrješnim. Pavao se tako tuži na »trn u tijelu« (2 Kor 12, 7) te jadikuje: »Jadan li sam ja čovjek! Tko će me istrgnuti iz ovog tijela smrtnoga.« (Rim 7, 24) Službu milosti i milosrđa koju mu je povjerio novi Adam, Krist, on obavlja u tijelu koje mu je u baštinu namro stari Adam obilježen grijehom. Dakle, ni onaj koji je izabran ne smije reći da nema grijeha jer bi u tom slučaju sâm sebe varao i istine ne bi bilo u njemu (usp. 1 Iv 1, 8-10). Istina je pak da je i sâm pozivatelj na pomirenje, poslužitelj Kristovih otajstava, navjestitelj i donositelj Božjega milosrđa i spasenja, istodobno onaj kojemu je to pomirenje, milosrđe i spasenje potrebno te i sâm od njega živi (usp. 2 Kor 5, 17-21). On naime samo »po milosrđu« ima tu službu (usp. 2 Kor 4, 1) te milost koja mu je dana nosi u glinenim posudama (usp. 2 Kor 4, 7).

Dodatni razlog za poniznost i pokoru, uz svijest o krhkoj i poroznoj tvarnosti, o svom *glinenom izdanju*, svećenik nalazi u svojevrsnom pretjerivanju, u visokom mišljenju koje o njemu na temelju milosnoga dara i poslanja često mogu imati obični vjernici laici, a on je duboko svjestan svojih slabosti i grješnosti. Kao primjer za takvu situaciju može poslužiti ono što se dogodilo Pavlu i Barnabi u Listri kada ih je mnoštvo, nakon ozdravljenja hromoga čovjeka, htjelo proglasiti bogovima, Zeusom i Hermesom, i umalo da im nisu žrtvovali: »Kad su to dočuli apostoli Barnaba i Pavao, razdrješe haljine i uletješe u narod vičući: 'Ljudi, što to radite? I mi smo smrtnici, baš kao i vi.'« (Dj 14, 14-15) Svećenik je naime osoba koja je svjesna da je i on sam »ozdravljeni uzeti«¹³. I često u sebi osjeća sram što dar i povjerenje koje mu je Gospodin iskazao ne opravdava svojim životom koliko bi trebao. Često ga je stid što uzvišena slika i mišljenje koje o njemu imaju dobroćudni vjernici laici i druga braća svećenici ne odgovara posve istini koje je on duboko svjestan i koju jedino Bog potpuno poznaje.

Postoje brojni primjeri iskrenoga i skrušenoga priznanja svojih slabosti i grijeha glasovitih vršitelja svećeničke službe. Tako se sv. Grgur Veliki žali: »No, kako sam i sâm slab, i ja brzo povučen u besposleno pričanje, rado počinjem razgovarati o onome što sam ispočetka slušao protiv volje. Tu gdje mi je bilo mrsko pasti, ugodno je ležati.«¹⁴ A sv. Ivan Damašćanin moli: »Samo, molim te, Gospodine, olakšaj tovar

¹³ Usporedi govor pape Franje u vatikanskoj sinodskoj dvorani pri otvaranju 69. općega zasjedanja Talijanske biskupske konferencije o temi »obnova klera« 16. svibnja 2016., u: <http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2016/may/documents/papa-francesco> (18. V. 2016.).

¹⁴ GRGUR VELIKI, *Iz homilije o proroku Ezekijelu*, Knj. 1, 11, 4-6: CCL 142, 170-172.

mojih grijeha kojima sam se teško ogriješio; očisti mi duh i srce. Vodi me putem pravim kao zapaljeno svjetlo.«¹⁵ Papa emeritus Benedikt XVI. u razgovorima s Petrom Seewaldom na primjedbu kako ljudi obično zamišljaju da papa, Kristov namjesnik na zemlji, mora imati posebno blizak, prislan odnos s Gospodinom odgovara: »Da, to bi tako trebalo biti, a ja i nemam osjećaj da je On daleko. Iznutra uvijek mogu govoriti s njime. Ali, usprkos tomu, ja sam bijedan i malen čovjek koji ne dopire uvijek do Njega.«¹⁶ U istim je razgovorima na pitanje što će reći Svemogućem kada bude stajao pred njim Papa emeritus odgovorio: »Molit ću ga da bude uviđavan prema mojoj bijedi.«¹⁷ Kako tu ne spomenuti i papu Pavla VI., danas već blaženika, koji je u svojim *Mislina na smrt* (*Pensiero alla morte*) izrazio osobni duhovni temelj, poslušivši se sintezom sv. Augustina: »'Misericordia et Misericordia' – Moja bijeda, Božje milosrđe. O da uzmognem barem častiti to što jesi, Bog neizmjerne dobrote, zazivajući, prihvaćajući, slaveći tvoje preslatko milosrđe.«¹⁸

Na tim i brojnim drugim primjerima potvrđuje se riječ Svetoga pisma o velikom svećeniku, koju teologija kasnije primjenjuje i na novozavjetnoga vršitelja svećeničke službe: »Svaki veliki svećenik od ljudi uzet, za ljude se postavlja u odnosu prema Bogu da prinosi darove i žrtve za grijeha. On može primjereno suosjećati s onima koji su u neznanju i zabludi jer je i sam zaogrnut slabošću. Zato mora i za narod i za sebe prinositi okajnice. I nitko sam sebi ne prisvaja tu čast, nego je prima od Boga kao Aron.« (Heb 5, 1-4; usp. PO 3) I upravo se na temelju toga svetopisamskoga teksta u koncilskoj teologiji prezbiteri trebaju ophoditi s ostalim ljudima kao s braćom (usp. PO 3).

2. Pokora u svećeničkom zvanju i poslanju

Svećenik prinosi žrtve okajnice za sebe i za narod »jer je i sâm zaogrnut slabošću« (usp. Heb 5, 3). Ta se slabost, dakako, posebno očituje u ispunjavanju njegova svećeničkoga poslanja, u obavljanju njegove svećeničke službe, te je i on, kao i drugi vjernici, dužan činiti zadovoljštinu za svoje grijeha (DH 1689-1693).¹⁹ Prezbiter je

¹⁵ IVAN DAMAŠČANIN, *Iz Razlaganja o vjeri*: PG 95, 419.

¹⁶ BENEDIKT XVI., *Posljednji razgovori s Petrom Seewaldom*, Split, 2016., str. 29.

¹⁷ *Isto*, str. 31.

¹⁸ Meditazioni di Paolo VI – *Pensiero alla morte*, u: *L'Osservatore Romano*, edizione settimanale in lingua italiana, 9. VIII. 1979., u: [https://w2.vatican.va/content/paul-vi/it/speeches/1978/august/documents/hf_p-vi_spe_\(25.I.2016.\)](https://w2.vatican.va/content/paul-vi/it/speeches/1978/august/documents/hf_p-vi_spe_(25.I.2016.)). *Miseria et misericordia* dvije su riječi koje je upotrijebio sv. Augustin tumačeći susret između Isusa i preljubnice (usp. Iv 8, 1-11): »Ostali su samo njih dvoje: bijednica i milosrđe« (AUGUSTIN, *In evangelium Johannis tractatus*, 33, 5).

¹⁹ Tridentiski koncil naglašava kako ta zadovoljština koju činimo za svoje grijeha nije toliko naša da ne bi bila po Kristu Isusu: »mi naime, koji po sebi ništa ne možemo, sve možemo uz suradnju onoga koji nas krijepi (usp. Fil 4, 13). Tako čovjek nema ništa čime bi se hvalio, nego je sva naša slava (usp.

naime prvi pozvan na trajno duhovno i životno bogoslužje, na prikazivanje svoga tijela »za žrtvu živu, svetu, Bogu milu« (Rim 12, 1). Apostol Pavao ne samo da druge poziva na duhovnu stegu i egzistencijalno bogoslužje nego i svjedoči osobnim duhovnim vježbama i naporima: »Krotim svoje tijelo i zarobljavam da sâm ne budem isključen pošto sam drugima propovijedao.« (1 Kor 9, 27) U koncilskom dekretu o službi i životu svećenika čitamo o prezbiterima koji »posvećeni pomazanjem Duha Svetoga i od Krista poslani, u samima sebi mrtve djela puti i posve se predaju služenju ljudima i tako, snagom svetosti kojim ih je Krist obdario, mogu napredovati do savršenog čovjeka« (PO 12).

Svećenički se život poistovjećuje s pozivom, sa službom i poslanjem koje mu je povjereno, te se njegovo trpljenje i pokora ne mogu odijeliti od njegova poziva; njegove su kušnje u izravnoj vezi s njegovim poslanjem.²⁰ Kao prvo, sa sv. Grgurom Velikim svaki svećenik može i treba priznati: »Niti moj jezik propovijeda kako dolikuje, niti život moj slijedi koliko bi trebalo ono što jezik kaže.«²¹ Nitko naime ne može za sebe tvrditi da je savršen u svojoj svećeničkoj službi i da je njegov osobni život potpuno u skladu s Božjom riječju koju drugima naviješta. Uz to načelno priznanje zaostajanja za idealom mogu se navesti različite stvarne kušnje koje poput sjene mogu pratiti temeljnu svrhu i smisao svećeničke službe, očitovati svećeničku slabost i otvoriti prostor za pokornički život i zadovoljštinu.

2.1. KUŠNJE U OSNOVNOM POSLANJU

Prvo: *Poput Sina čovječjega i Dobrog pastira svećenik je pozvan služiti i život svoj dati za braću, za stado koje mu je povjereno.* (usp. Mk 10, 45; Iv 10, 11; PO 14) To je naj-

1 Kor 1, 31; 2 Kor 10, 17) u Kristu u kojem živimo (usp. Dj 17, 28), u kojem zaslužujemo, u kojem dajemo zadovoljštinu, čineći 'plodove dostojne pokore' (Lk 3, 8; Mt 3, 8) koji iz njega imaju snagu, koje on prinosi Ocu i koje Otac prima po njemu.« (DH 1691).

²⁰ Možda o tome najbolje govori *popis* bolesti Rimske kurije koji je pred njezine članove pri tradicionalnom božićnom čestitanju 22. prosinca 2014. iznio papa Franjo. On je te bolesti, kako ih je nazvao, pobrojio radi pripreme članova Kurije za božićnu svetu ispovijed (sakrament pomirenja). Papa je nabrojio petnaest mogućih bolesti: 1. osjećati se *bemrtnima*, 2. *mortalizam* ili pretjerana zauzetost, 3. mentalna i duhovna okamenjenost, 4. pretjerano planiranje i funkcionalizam, 5. slaba koordinacija, 6. *duhovni Alzheimer*, to jest zaborav povijesti spasenja, osobne povijesti s Gospodi- nom, 7. suparništvo i umišljenost, 8. egzistencijalna shizofrenija ili dvostruki život, 9. naklapanje, mrmljanje i ogovaranje, 10. obožavanje vođa, odnosno dodvoravanje, 11. ravnodušnost prema drugima, 12. smrknuto lice kao na pogrebu, 13. zgrtanje materijalnih dobara, 14. zatvoreni krugovi, 15. svjetovna dobit, egzibicionizmi, kad apostol pretvara svoju službu u vlast, a svoju vlast u robu za stjecanje svjetovne dobiti ili više moći. Usp. u: <http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/december/documents/papa-fr...>(22.12.2014); <http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=166120> (23. XII. 2014.).

²¹ GRGUR VELIKI, *Iz homilije o proroku Ezekijelu.*

viši kršćanski i svećenički ideal, svoj život osmisлити i organizirati kao služenje braći, kao dar za druge.²² Koncilska misao o tome da čovjek »ne može potpuno naći samoga sebe osim po iskrenom darivanju samoga sebe«²³ na osobit način vrijedi za svećenika, za njegov svećenički identitet koji bi se mogao sažeti u riječima: »biti u Kristu (Glavi) čovjek za druge.« Krist naime i danas podsjeća svoje učenike na način kako je među njima nazočan: »Ja sam posred vas kao onaj koji poslužuje.« (Lk 22, 27)

Na taj uzvišeni ideal svećeničkoga života i na jedino ispravan duh i način kako obavljati svećeničku službu vrebala od samoga početka kušnja gospodarenja i uspo-ređivanja: tko je veći i važniji (usp. Lk 22, 24-27); kušnja privilegija i karijerizma na koju su u novije vrijeme svećenike redom upozoravali Ivan Pavao II., Benedikt XVI., papa Franjo.²⁴ Ivan Pavao II. u apostolskom pismu na završetku Velikoga jubileja godine 2000. *Novo millennio ineunte* (*Ulaskom u novo tisućljeće*) naglasio je važnost *duhovnosti zajedništva*. Objasnjavajući od čega se ona sastoji, među ostalim je naglasio: »Duhovnost zajedništva konačno znači znati 'dati prostora' bližnjemu, noseći 'jedni bremena drugih' (Gal 6, 2) i odbijajući sebeljubne napasti koje nas neprestance napadaju i stvaraju suparništvo, karijerizam, nepovjerenje, ljubomore.«²⁵

²² Usp. I. GOLUB, *Ususret dolasku*, Zagreb, 1985., str. 35.: »Najbolji je izbor ako čovjek sebe odabere kao dar. Ako svoje postojanje shvati i prihvati kao dar. Ako svojem životu dađe smisao: biti dar. Ako opstoji kao dar.«

²³ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (7. XII. 1965.), br. 24, u: *Dokumenti*, Zagreb, 1970. (= GS). Usp. također IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, Zagreb, 1994., str. 212. Ivan Pavao II. tvrdi da je to ne samo puno ispunjenje zapovijedi ljubavi nego i »puna istina o čovjeku, istina o kojoj nas je Krist poučio Svojim životom i koju je tradicija kršćanskog morala, ne manje od tradicije svetaca i tolikih heroja ljubavi za bližnjega prihvatila i posvjedočila tijekom povijesti«.

²⁴ Usp. A. TAMARUT, *Oduševljeno bez fanatizma. Teološka razmišljanja*, Zagreb, 2009., str. 157.-163. Tu se pod naslovom *Karijerizam* navodi nekoliko prigoda u kojima su papa Ivan Pavao II. i papa Benedikt XVI. progovorili o karijerizmu u Crkvi. Papa Franjo također često upozorava na tu napast među svećenicima. On je čak karijerizam nazvao *gubom*. Obraćajući se zajednici Papinske crkvene akademije, ustanovi u kojoj se obrazuju svećenici koji se pripremaju za diplomatsku službu Svete Stolice, 6. lipnja 2013. godine, među ostalim je pozvao na unutarnju slobodu, a ona po njemu prije svega znači: »bdjeti kako biste bili slobodni od izrazite želje ili osobnoga cilja koji mogu nanijeti štetu Crkvi, te paziti da na prvom mjestu ne bude vaše ostvarenje, ili priznanje koje biste mogli dobiti unutar i izvan crkvene zajednice, nego da na prvom mjestu uvijek bude najviše dobro Evandjelja i ispunjenje poslanja koje će vam biti povjereno. Ta sloboda od ambicija i osobnih ciljeva vrlo je važna! Karijerizam je guba! Molim vas, karijerizam nikako!« (http://www.vatican.va/holy_father/francesco/speeches/2013/june/documents/papa-fran...(11. VI. 2013.); <http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=151635> (11. VI. 2013.).

²⁵ IVAN PAVAO II., *Novo millennio ineunte – Ulaskom u novo tisućljeće. Apostolsko pismo na završetku Velikoga jubileja godine 2000.* (6. I. 2001.), Zagreb, 2001., br. 43.

Ta kušnja sebeljublja, kako je poznato, nije zaobišla ni Isusove učenike: biti prvi i ispred drugih, najvažniji i najugledniji, gledati prvo na sebe i svoj probitak (usp. Mk 10, 35-45).

Idealu i duhu potpunoga sebedarja opire se također kušnja *kalkuliranja* i čuvanja sebe i svojih stečenih pozicija, kada bi se najradije prečula Isusova riječ: »Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga; a tko izgubi život svoj poradi mene i evanđelja, spasić će ga.« (Mk 8, 35) Naviještanje kraljevstva Božjega ne podnosi odgađanje i nepojivo je s drugim prioritetima (usp. Lk 9, 59-62); ne može doći na red tek kasnije i zauzeti tek sljedeće mjesto. Svećeništvo naime nikada ne smije služiti kao sredstvo i pokriće za osobnu i društvenu promociju; ono se ne smije promatrati kao pozicija s koje se mogu lakše prikriti i zadovoljiti niski i sebični ljudski porivi i strasti. Na tzv. *duhovnu svjetovnost* koja se skriva iza privida pobožnosti ili čak ljubavi prema Crkvi često upozorava papa Franjo. Ta *duhovna svjetovnost* može imati razne oblike, ovisno o vrsti osobe i sredinama u koje se uvlači, a u srži se sastoji »u traženju ne Gospodinove slave, nego slave ljudske i osobne dobrobiti... Riječ je o suptilnom načinu da se traži 'svoje, a ne ono što je Isusa Krista' (Fil 2, 21)«²⁶.

U duhovnoj borbi protiv napasti da sebe zamišlja kao gospodara i da se tako ponaša u zajednici vjernika, svećenik mora stalno imati na umu i u srcu Pavlovu riječ: »Mi nismo gospodari vaše vjere, nego suradnici vaše radosti.« (2 Kor 1, 24) Također se stalno treba podsjećati na poticaj apostola Petra: »Pasite povjereno vam stado Božje, nadgledajte ga – ne prisilno, nego dragovoljno, po Božju; ne radi prljava dobitka, nego oduševljeno; i ne kao gospodari Baštine nego uzori stada.« (1 Pt 5, 2-3)

Drugo: *Sin čovječji došao je »potražiti i spasiti izgubljeno«* (Lk 19, 10), *raspršene sinove Božje skupiti u jedno* (usp. Iv 11, 52). Svekolika svećenička djelatnost treba se odvijati na istom tragu i imati pred sobom isti cilj: biti trajno na putu, u pokretu, izlaziti i tražiti one koji su se izgubili, koji se sami ne znaju vratiti ili pak za to nemaju snage, možda ni obraza – sram ih je! A priželjkuju oprostjenje, pomirenje i ljubav i bili bi itekako sretni kada bi ih se pronašlo i spasilo. U središtu svećeničke službe svakako treba biti služenje jedinstvu. Svećenik je osoba koja u Isusovo ime okuplja i povezuje, gradi zajedništvo i potiče uzajamno povjerenje i poštovanje, tako da svi osjete Crkvu kao kuću Božju (usp. 1 Tim 3, 15), kao Kristovu obitelj (usp. Lk 8, 21), kao svoj dom u kojem se nitko ne mora pretvarati i umišljati, u kojem se može živjeti iskreno, u kojem se smije biti i slab, u kojem se može tražiti oprostjenje i računati na pomoć u nemoćima duha i tijela te potporu u radosti i nadi.²⁷

²⁶ FRANJO, *Evangelii gaudium – Radost evanđelja. Apostolska pobudnica o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu* (24. XI. 2013.), Zagreb, 2013., br. 93 (= EG). U apostolskoj pobudnici, naslov »Ne« *duhovnoj svjetovnosti*, pokriva pet brojeva, od 93. do 97.

²⁷ Više o tomu u: A. TAMARUT, *Obiteljsko lice Crkve*, Zagreb, 2013.

Toj temeljnoj svećeničkoj aktivnosti može se opirati duh komotnosti, birokratski duh, tzv. pastoral ureda i čekanja, zanemarivanje periferije o kojoj često govori papa Franjo.²⁸ Tom se temeljnom svećeničkom poslanju može također snažno suprotstaviti duh pristranosti, strančarenja i podjela, kada se lakoumno i neosnovano svrstavamo uz ovoga ili onoga umjesto da nam jedino i uvijek u središtu bude Isus Krist (usp. 1 Kor 1, 10-13), u svima »isto mišljenje kao i u Kristu Isusu« (Fil 2, 5) te ne tražimo svoje, »nego dobro bližnjega« (1 Kor 10, 24). Umjesto da traži još jednu priliku i uočava novu mogućnost, svećenik može biti sklon trajnom izgovaranju, uočavanju i ustrajavanju na poteškoćama i problemima, izmišljanju teorija po kojima postoji niz razloga da se za pojedinca ili zajednicu u danoj situaciji ništa ne može uraditi ili da se ne isplati ništa poduzeti. Treba čekati povoljniju priliku! *Ako sam mu potreban, znade gdje sam!*

U duhovnoj borbi protiv napasti da se svećenička služba shvati kao uredski i činovnički posao (pomalo oholo!), pri čemu se zvanje može promatrati više kao određena funkcija nego cjeloviti i nepodijeljeni život, pri čemu se može lako povesti za ljudskim procjenama i prosudbama te snažno podleći osobnim osjećajima, isticati konačno i svoja prava, nužno se oboružati Pavlovom slobodom od samoga sebe i zaokupljenošću potrebama svojih bližnjih: »Svima bijah sve da pošto-poto neke spasim« (1 Kor 9, 22), te se jednako tako voditi temeljnim, a ujedno i najvišim načelom u svećeničkom povezivanju i izgrađivanju zajednice: »A povrh svega ljubav! To je sveza savršenstva. I mir Kristov neka upravlja srcima vašim – mir na koji ste pozvani u jednom tijelu!« (Kol 3, 14-15). Svećenik je istaknuti prijatelj i graditelj mira, u službi jedinstva i ljubavi, osoba kojoj je svaki oblik isključivosti stran i koja je poput dobrog pastira nemirna sve dok ne nađe i vrati u stado i onu jednu (stotu) izgubljenu ovcu (usp. Lk 15, 3-7).

Treće: *Sin čovječji došao je navijestiti evanđelje, pozvati na obraćenje i usmjeriti pogled ljudi na kraljevstvo Božje* (usp. Mk 1, 15). Drugi vatikanski koncil kaže kako »prezbiteri kao suradnici biskupâ u prvom redu imaju dužnost da svima navješćuju Božje evanđelje« (PO 4; usp. LG 25; CD 12). Oni su, kaže dalje Koncil, »dužni sa svima dijeliti istinu evanđelja koju u Gospodinu uživaju« (PO 4). Na istom se mjestu također kaže kako izlaganje Božje riječi ne smije biti samo »općenito i apstraktno, već mora primjenjivati vječnu istinu evanđelja na konkretne okolnosti« (PO 4). Svećenik u prvom redu treba biti uvjeren u spasonosnu snagu riječi kojom se »pobuđuje vjera u srcu onih koji ne vjeruju, a hrani se u srcu onih koji vjeruju«

²⁸ Papa Franjo poziva Crkvu na novi misionarski *izlazak*. Usp. EG 20, gdje doslovno kaže: »Svaki kršćanin i svaka zajednica moraju raspoznati put koji Gospodin pokazuje, ali od svih nas traži se da prihvatimo ovaj poziv: izaći iz vlastite udobnosti i imati hrabrosti poći na sve periferije koje trebaju svjetlo evanđelja.«

(PO 4). Riječ je naime o silnoj odgovornosti: s jedne strane učiniti sve što je moguće i potrebno da svjetlo i istina evanđelja dođe do onih koji je još nisu upoznali te s druge strane zdušno raditi na tome da se istina i svjetlo evanđelja sačuva i poraste u srcima onih koji su već njime prosvijetljeni.

Kao što je u Kristovu propovijedanju kraljevstvo Božje bilo u središtu, tako ono, pokazano i ostvareno u Isusu Kristu, treba biti i u središtu današnjega propovijedanja. I kao što Krist u svom naviještanju kraljevstva Božjega nikoga nije isključio i osudio, nego je sve pozvao na obraćenje i život po evanđelju, tako i suvremeni propovjednik u istome duhu treba svojim suvremenicima otvarati i otkrivati obzore kraljevstva Božjega objavljene u Isusovu životu i njegovu vazmenom otajstvu. Ne smije se bojati pozivati na obraćenje i na život po evanđelju. Osobito je za svećenika važno da kraljevstvo Božje ne poistovjeti s nikakvom zemljopisnom, društvenom, političkom, nacionalnom ili bilo kojom drugom ljudskom, prolaznom i vremenitom veličinom. Svećenikova je zadaća da pomaže ljudima obraćenjem i vjerom ući u svijet milosti i Duha koji nam je Krist otvorio svojim vazmenim otajstvom, u svijet novih, Božjih odnosa i mogućnosti, u poredak koji se zasniva isključivo na ljubavi.

Toj prvotnoj svećeničkoj dužnosti može zaprijetiti duh malodušnosti, straha i lažnih obzira, sumnja da je riječ Božja djelotvorna i spasonosna; svećenik može posumnjati u isplativost propovijedanja. On može također imati strah da će mu propovijedanje evanđelja stvoriti neprilike i donijeti neprijatelje, da će možda zato što otvoreno i izravno naviješta istinu evanđelja izgubiti prijatelje i dojučerašnje dobročinitelje, da će doživjeti izolaciju i biti proglašen čudakom. Može dakle doći na pomisao kako je možda bolje evanđeljem ne izazivati i ne dovoditi se u životne pogibelji.²⁹ Mogu se, dakako, u to područje uvući i druge napasti, npr. da se Božjom riječju zarade politički bodovi, da se njome vode osobni i stranački obračuni ili da se pak njome manipulira i da ju se instrumentalizira pod vidom *duhovne svjetovnosti* (usp. EG 93-97).

Kao ustuk takvim i sličnim napastima vrijedi stalno imati na umu Apostolovu riječ: »Jao meni ako evanđelje ne navješćujem« (1 Kor 9, 16), te istodobno usvojiti i još dublje u srce utisnuti iste osjećaje i uvjerenje: »Ne stidim se, uistinu evanđelja: ono

²⁹ Na duh krivih obzira i plahosti upozorava također kardinal Gerhard Ludwig Müller, pročelnik Kongregacije za nauk vjere, u razgovoru s Carlosom Granadosom. U knjizi naslovljenoj *Razgovori o nadi* (Split, 2016.) među ostalim kardinal kaže: »Isto tako, potrebni su nam svećenici koji ne će imati činovnički mentalitet i koji ne će neprestano tražiti izgovore za opravdanje postojanja Crkve u sekulariziranom društvu, kao da se ispričavaju. Trebaju znati da im je voditi muškarce i žene snažno sekularizirane zbog poremećenih ideologija, izgubljene ovce bez pastira koji žive zbunjeni, koji žive između egzistencijalnih pitanja koja si više i ne žele postavljati jer znaju da ih odgovori mogu uznemiriti.« (str. 108.-109.).

je snaga Božja na spasenje svakomu tko vjeruje – Židovu najprije, pa Grku.« (Rim 1, 16) Na možebitna kolegijalna podmetanja ili zanovijetanja treba odgovoriti velikodušnošću: »Samo se na svaki način, bilo himbeno, bilo istinito, Krist navješćuje.« (Fil 1, 18)

1.2. EVANGELIZACIJSKA DIMENZIJA POKORE

Svoje služenje Crkvi, Kristovom otajstvenom tijelu i njegovoj zaručnici, svećenici, kao uostalom i svi drugi Kristovi učenici, ostvaruju tako što idu za Isusom, odriču se samih sebe, nose svoj križ i na poseban se način nastoje suobličiti Kristu, svećeniku, učitelju i pastiru. Uz spomenute kušnje, koje mogu predstavljati manji ili veći križ u svećeničkom životu, svakako pripada i ono što Koncil u dekretu o službi i životu svećenika opisuje kao: »prividna jalovost obavljena posla i gorka osamljenost koju iskuse.« (PO 22) No kao što je život bilo kojega Isusova učenika nezamisliv bez križa, tako je još teže zamisliti život jednoga svećenika koji ne bi bio obilježen križem, koji ne bi poput Apostola u tijelu svome umiranje Isusovo pronosio kako bi se onda i život Isusov u tijelu njegovu očitovao, i to još sa sasvim određenom svrhom i učinkom: »smrt djeluje u nama, život u vama.« (usp. 2 Kor 4, 10-12; PO 12-13). Apostol Pavao svom ljubljenu učeniku Timoteju piše kako se »zlopiti za Krista sve do okova, kao zločinac«, te kako sve podnosi »radi izabranih, da i oni postignu spasenje u Kristu Isusu, zajedno s vječnom slavom« (2 Tim 2, 9-10).

Već naime u samom obredu svećeničkoga ređenja biskup zareditelj poziva i potiče svećenika da svoj život suobliči otajstvu križa Gospodnjega.³⁰ Združenost s Kristovim križem određuje u stanovitom smislu i svećenikov identitet i njegovo poslanje prema svijetu kojemu pripada. Prema riječima Ivana Pavla II.: »Prezbiter mora odgovoriti današnjoj sekulariziranoj kulturi koja je ispunjena uživanjem, požudom za imetkom i hedonizmom koji se širi; on se mora izgraditi prema smislu križa koji je srž vazmenog otajstva. Zahvaljujući tom poistovjećivanju s raspetim Kristom kao slugom, svijet može ponovno naći vrijednost skromnosti, trpljenja pa i mučeništva, unutar sadašnje kulture koja je utopljena u sekularizam, pohlepu i hedonizam.«³¹ Svećenikova suživljenost s Kristovim križem ima dakle i svoju sasvim konkretnu evangelizacijsku svrhu i poslanje.

Svećeniku naime od početka treba biti jasno da će njegovo služenje biti nužno povezano s trpljenjem, s križem, s pokorom. Kao što je bilo u Pavlovu slučaju, tako je u svakom drugom tijekom povijesti Crkve: biti »oruđe izabrano« znači istodobno

³⁰ Usp. *Rimski pontifikal*, Ređenje prezbitera, prilikom predaje plitice s hostijama i kaleža s vinom, br. 135.

³¹ IVAN PAVAO II., *Pastores dabo vobis. Apostolska postsinodalna pobudnica o svećeničkoj izgradnji u sadašnjim prilikama* (25. III. 1992.), Zagreb, 1992., br. 48.

i trpjeti za Gospodinovo ime (usp. Dj 9, 15-16), zlopatiti se za evanđelje (usp. 2 Tim 1, 8). Trpljenje za Krista je naime milost. »Vama je«, kaže Apostol, »dana milost: 'za Krista', ne samo u njega vjerovati nego za njega i trpjeti.« (Fil 1, 29) To trpljenje, dakako, ne mora biti povezano s tugom i žalošću, naprotiv, uz kršćansko se trpljenje redovito veže radost: »Radujem se sada dok trpim za vas i u svom tijelu dopunjam što nedostaje mukama Kristovim za Tijelo njegovo, za Crkvu.« (Kol 1, 24; 2 Kor 1, 3-5) Povijest Crkve obiluje upravo primjerima takvoga radosnoga trpljenja. Uz sakrament koji je predmetom naše osobite pozornosti dovoljno je spomenuti trojicu svetaca, Ivana Mariju Vianneya, arškoga župnika, zaštitnika svih dušobrižnika te dvojicu kapucina, padra Piju iz Pietrelcine i Leopolda Bogdana Mandića koje je papa Franjo proglasio zaštitnicima *Izvanrednoga jubileja milosrđa*. Sva trojica poznata su i po tome što su kao gorljivi poslužitelji sakramenta pokore samozatajno i radosno trpjeli i ispunjavali, da ne kažemo *odrađivali*, djela pokore umjesto svojih penitenata.

2. Svećenik u redu pokornika – predvodnik u svjedočenju

Božjega praštanja i milosrđa

Već je istaknuto da svećenik nije samo onaj koji poslužuje sakrament pomirenja nego i onaj koji se njime služi. On je također grješnik, penitent, potreban mu je Božji oprost i milosrđe. On je stoga pozvan svojim primjerom i svjedočanstvom biti drugima primjer i poticaj da u sakramentu pokore traže oprostjenje, mir i pomirenje s Bogom i Crkvom. U tom svjetlu treba čitati riječi Ivana Pavla II. u apostolskoj postsinodalnoj pobudnici o svećeničkoj izgradnji (formaciji) *Pastore dabo vobis (Dat ću vam pastire)*: »U kulturi koja obnovljenim i istančanijim oblicima samoopravdanja dolazi u opasnost da sudbonosno izgubi 'smisao za grijeh' i, kao posljedicu toga, utješnu radost traženja oprostjenja (usp. Ps 51, 14) i susreta s Bogom koji je 'bogat milosrđem' (Ef 2, 4), što hitnije treba odgajati buduće prezbitere za krepost pokore (*ad Paenitentiae virtutem*) koju Crkva mudro snaži u svojim slavljima i u vremenima liturgijske godine, a koja svoju puninu pronalazi u sakramentu pomirenja (*in reconciliationis sacramento*).«³²

Može se naime reći da svećenik na osobit način svjedoči za Isusovo evanđelje upravo tada kada se i sâm iskrena srca svrsta u pokornike, kada, pristupajući sakramentu pomirenja, pred zajednicom vjernika očituje svoje kajanje, svoju potrebu za Očevim praštanjem i milosrđem. Naime, i za svećenika je njegov grijeh »mjesto susreta s Isusovim milosrđem«³³. U susretu s Gospodinovim praštanjem i milosrđem ne-

³² IVAN PAVAO II., *Pastore dabo vobis*, br. 48.

³³ PAPA FRANJO, *Božje je ime Milosrđe. Razgovori s Andreom Torniellijem*, Split, 2016., str. 50.

moguće je da svećenik ne osjeti stid, zapravo, da ne doživi »milost stida«³⁴. Papa Franjo je na duhovnim vježbama za svećenike prigodom Izvanrednoga jubileja milosrđa na prvom razmatranju u bazilici Sv. Ivana Lateranskog 2. lipnja 2016. godine o stidu u sakramentu pokore među ostalim rekao: »Važno je da svatko od nas osjeti plodnu napetost koja se rađa iz Gospodinova milosrđa: istodobno smo grješnici kojima je oprošteno i grješnici kojima je vraćeno dostojanstvo. Mi smo, poput Šimuna Petra, između našeg krajnjeg srama i našeg uzvišenog dostojanstva. Samo milosrđe čini tu situaciju podnošljivom. Bez milosrđa bismo povjerovali u vlastitu pravednost ili bismo se povukli u vlastitu nedostojnost.«³⁵ Ono što je presudno u našem odnosu s Bogom jest činjenica da uz svu našu povijest bijede i grijeha Bog nam ostaje vjeran i podiže nas.³⁶ Svatko bi naime iz svoga iskustva mogao sa sv. Augustinom reći: »Tebi hvala, tebi slava, izvoru milosrđa! Što sam ja postajao bjedniji, ti si mi postajao bliži.«³⁷

Samo onaj koji je osjetio nježnost Očeva zagrljaja koju evanđelje opisuje u prisposobi o rasipnom sinu: »pade mu oko vrata i izljubi ga« (Lk 15, 20), može drugima prenositi istu toplinu kada od onoga koji je primio oprostjenje postaje njegov poslužitelj.³⁸ »Samo onaj tko je dirnut, pomilovan nježnošću milosrđa, doista poznaje Gospodina.«³⁹ To možda najbolje pokazuje primjer dvojice apostolskih prvaka, sv. Petra i Pavla. Petrovo iskustvo: trostruka zataja Isusa, Isusov pogled i Petrove suze (Lk 22, 54-62) te Isusov poukrsni i osobni razgovor ljubavi i povjerenja sa Šimunom Petrom nakon doručka: »Gospodine, ti sve znaš! Tebi je poznato da te volim.« (Iv 21, 15-19) Pavao pak prije hulitelj, progonitelj, nasilnik, a zatim naslovnik preobilne milosti Gospodnje: »Isus Krist dođe na svijet spasiti grešnike, od kojih sam prvi ja. A pomilovan sam zato da na meni prvome Isus Krist pokaže svu strpljivost i pruži primjer svima koji će povjerovati u njega za život vječni.« (usp. 1 Tim 1, 12-16; Gal 2, 19-20) Iskustvo tih prvih muževa Crkve predstavlja svojevrstu paradigmu za nedokučivost i veličinu Božjega milosrđa. U njihovu iskustvu svaki vjernik, a na osobit način osoba kojoj je u Crkvi svetim redom povjerena posebna služba i udijeljen posebni milosni dar na korist zajednici, može promatrati osobnu povijest odnosa s Gospodinom, doživjeti veliku utjehu i vidjeti svoju veliku nadu.

³⁴ Usp. *isto*, str. 26.

³⁵ http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2016/june/documents/papa-francesco_3.06.2016.html; <http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=180623> (3. VI. 2016.).

³⁶ Usp. PAPA FRANJO, *Božje je ime Milosrđe*, str. 26.

³⁷ AUGUSTIN, *Ispovijesti*, VI, 26.

³⁸ IVAN PAVAO II., *Otkrijmo iznova naš poziv kao »otajstvo milosrđa«* (Pismo svećenicima za Veliki četvrtak 2001.).

³⁹ PAPA FRANJO, *Božje je ime Milosrđe*, str. 50.

Kada svećenik tako doživljava milosrđe nad samim sobom, može ga darivati drugima.⁴⁰ Ivan Pavao II., pozivajući na Veliki četvrtak 2001. godine svećenike da ponovno otkriju svoj poziv kao »otajstvo milosrđa«, među ostalim je rekao: »Pristupiti bratu svećeniku i zamoliti ga ono odrješenje koje toliko puta sami podjeljujemo našim vjernicima osposobljava nas živjeti veliku i utješnu istinu da smo, prije nego službenici, članovi jednoga naroda – naroda 'spašenika'. Ono što je Augustin rekao za svoju biskupsku zadaću vrijedi i za svećeničku službu: 'ako me plaši biti za vas, tješi me biti s vama. Za vas sam biskup, s vama sam kršćanin... U prvomu se krije opasnost, u drugom pak – spasenje.'«⁴¹ U istoj je prilici papa Wojtila ustvrdio: »Svećenik koji u punini iskusi radosno iskustvo sakramentalnog pomirenja smatrat će potpuno prirodnim ponoviti braći Pavlove riječi: 'Kristovi smo dakle poslanici; Bog vas po nama nagovara. Umjesto Krista zaklinjemo: dajte, pomirite se s Bogom!' (2 Kor 5, 20).«⁴²

Dakle, svećenik koji je osobno iskustio ljepotu i radost pomirenja s Bogom može smjerno i vedro sa psalmistom reći: »A sada, braći ću svojoj naviještati ime tvoje, hvalit ću te usred zbora.« (Ps 22, 23) Naime, naviještati Božje ime u prvom redu znači naviještati *Milosrđe*⁴³, a Crkva je u Duhu Svetom sabrana zajednica, zbor u kojem se ono naviješta, kuća milosrđa, »Očev otvoren dom« (EG 47).

Zaključak

O svećeniku kao pokorniku potrebno je govoriti u kontekstu širega shvaćanja pokore. Pokora se naime ne može svesti samo na sakrament pokore; ona uključuje i mnoga druga djela pobožnosti i križeve s kojima se s jedne strane borimo protiv svakidašnjih, tzv. lakih grijeha, i čuvamo od teških grijeha te se s druge strane po tim križevima suobličavamo i približavamo Kristu. Svećenika uz svijest o Božjem milosnom daru i poslanju trajno prati i svijest o osobnoj slabosti i grješnosti. Po slabosti i grješnosti, po potrebi za Božjim milosrđem i praštanjem on je sličan ostalim ljudima, s kojima se treba odnositi kao s braćom.

⁴⁰ *Isto*, str. 28.

⁴¹ IVAN PAVAO II., *Otkrijmo iznova naš poziv kao »otajstvo milosrđa«* (Pismo svećenicima za Veliki četvrtak 2001.); AUGUSTIN, *Sermones*, 340, 1.

⁴² *Isto*.

⁴³ Usp. PAPA FRANJO, *Božje je ime milosrđe*. Već je papa Benedikt XVI. u Nedjelju Božjega milosrđa, 30. ožujka 2008., uz molitvu *Regina caeli*, ustvrdio: »Milosrđe je ustvari središte evanđeoske poruke, samo Božje ime, lice s kojim se On objavio u Starom zavjetu i potpuno u Isusu Kristu, utjelovljenoj Ljubavi stvaranja i otkupljenja.« [https://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/angelus/2008/documents/hf_ben-xvi_reg_...](22. IX. 2016.).]

Svi su vjernici po krsnome svećeništvu pozvani na svetost, na savršenstvo, a prezbiteri još i iz posebnoga razloga jer su oni »Bogu na nov način posvećeni primanjem svetoga reda – učinjeni živim oruđem Krista, vječnog svećenika, da bi kroz sva vremena uz mogli nastaviti njegovo čudesno djelo, koje je višnjom učinkovitošću obnovilo sav zajednički život ljudi« (PO 12). Prezbiteri su već u samom obredu ređenja pozvani da svoj život suobličie križu Gospodnjemu. Svećenikov pokornički život neodvojiv je od njegova poziva i dijelom je njegova svećeničkoga identiteta. Biti »oruđe izabrano« istodobno znači i trpjeti za Gospodinovo ime (usp. Dj 9, 15-16). A trpljenje za Krista i zlopaćenje za evanđelje predstavljaju opet osobitu milost (usp. Fil 1, 29); 2 Tim 1, 6-8). Svećenikova združenost s Kristovim križem u današnjem sekularističkom okružju ima naime i svoju evangelizacijsku svrhu i poslanje.

Svećeniku je pokora potrebna bilo zbog njezine *proegzistentne* dušobrižničke dimenzije u korist povjerenih mu duša bilo zbog osobnih slabosti i grijeha koji su najčešće povezani s njegovim konkretnim svećeničkim životom i služenjem. I on je naime pozvan da svakodnevno ljubavlju »pokriva mnoštvo grijeha« (usp. 1 Pt 4, 8), a dužan je također u sakramentu pokore ispovjediti svoje teške grijehe, za njih se pokajati i činiti pokoru. Svećenik na osobit način svjedoči za Isusovo evanđelje upravo tada kada se i sâm iskrena srca svrsta u pokornike, kada, pristupajući sakramentu pomirenja, pred zajednicom vjernika očituje svoje kajanje, svoju potrebu za Očevim praštanjem i milosrđem. Pomiren s Bogom u sakramentu pomirenja, postaje vjerodostojan, radostan i odvažan poslužitelj pomirenja među svojom braćom (usp. 2 Kor 5, 18-21).

A PRIEST AS A PENITENT

*Anton Tamarut**

Summary

The article discusses a priest as a penitent in the context of a broader understanding of penance. Penance cannot be reduced only to the sacrament of penance. It includes many other works of piety and everyday crosses which, on the one hand, we use to fight the everyday so-called venial sins and guard against serious sins, and on the other hand, these crosses conform us and bring us closer to Christ. Besides being aware of God's gift of grace and the mission, a priest is also constantly aware of personal weakness and sinfulness. His weakness and sinfulness, his need for God's mercy and forgiveness, make him related to other people, which he should treat as brothers. A priest's penitential life is inseparable from his calling and is part of his priestly identity. In fact, such a life has its evangelistic purpose and mission in the secular environment. A priest needs penance whether because of its pro-existent pastoral dimension in favor of the souls entrusted to him, or because of personal weaknesses and sins that are related to his specific priestly ministry. A priest testifies to the gospel of Jesus in a special way when he ranks himself among the penitents with an honest heart, when, approaching the sacrament of reconciliation, before the community of the faithful he manifests his remorse, his personal need for the Father's forgiveness and mercy. Reconciled to God in the sacrament of reconciliation, he becomes a trustworthy, joyful and courageous minister of reconciliation among his brothers (cf. 2 Cor 5: 18-21).

Keywords: *priest, penance, penitent, sin, temptation, call, mission.*

* Full Prof. Anton Tamarut, Ph. D., Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb, Vlaška 38, 10000 Zagreb, Croatia, tamaruta@theo.kbf.hr